dencián laktam, az Art Quarter Budapestben, ahol találkoztam a központot vezető német sráccal, és az ő véleményét is kikértem. Szóval vannak a megszólalók között olyanok is, akiket valamennyire ismerek. De minden információ jól jött.

A film kérdéseket vet fel a nézőben, választ pedig nem ad. Más nyilvános vetítéseken hogyan reagáltak a nézők a filmre?

Bécsben is tartottunk egy nyilvános vetítést. Nagyon érdekes, hogy minden vetítés más. Számomra az volt a legérdekesebb, hogy a jórészt magyar nemzetiségű váradi nézők min nevettek. Szeretném a Duna mentén található összes országban bemutatni, mert szerintem minden alkalommal más lesz a reakció.

Dokumentumfilmnek tartja az Anyanyelvet?

Művész vagyok, úgyhogy nem érdekel. Számomra az alapötlet a legfontosabb. Van benne dokumentarista jelleg, mint sok mindenben, amit alkotok, de végül is nem számít, a lényeg a folyó. Van egy buddhista filozófia, amely szerint a folyó az élet, ami folytonos. Közömbös az emberek generálta vitákkal, nézeteltérésekkel szemben. Azt hiszem, ez volt a fő mondanivalóm a filmmel. A festészetnek, a dizájnnak nagyon sok köze van a filmezéshez is, meg kell érteni a kompozíciót, a fényt, a színt. Szerintem egy jó filmes ugyanúgy komponál meg egy képet, mint egy festő. Úgy vélem, az a tény, hogy korábban festő voltam, sokat segített. Tudom, hogy a filmben sok a technikai hiba, tudom, hogy jobb is lehetne, de most, hogy újranéztem, meglehetősen elégedett vagyok vele.

Miért nincs benne zene?

Nagy rajongója vagyok az olyan filmrendezőknek, mint például Tarkovszkij, akinél nagyon lassan mozog a kamera, hagyja, hogy a környezet beszéljen. Azt akartam, hogy a film levegős legyen, az emberek csak nézhessék a folyót vagy a tájat.

Kellemes utazás volt?

Nagyon élveztem. Rengeteg érdekes emberrel találkoztam, rengeteg dolgot tanultam. A legcsodálatosabb az volt, amikor Romániában, Sulinán voltunk, a Fekete-tengernél, a Duna torkolatánál, és épp akkor volt ott egy fesztivál, amelyen a Duna-deltánál élő összes nemzetiség részt vett. Valaki egyszer azt mondta, hogy a Duna olyan, mint egy lefolyó, lemossa az embereket ide, és most mind itt élnek. Fogalmam sem volt, hogy oroszok, lipovánok, németek és nagyon sok más nemzetiség él itt. Nagyon érdekes volt, hogy mindenféle nép odalent kötött ki.

Önnek kettős, orosz-amerikai identitása van. Amerikában, ahol csak államhatárok vannak, mit értenek az emberek ennek a filmnek a mondanivalójából?

Azt hiszem, az emberek természetszerűleg fejlődtek ezzé a nagyon intelligens szociális állattá, amely jobban képes a földet a saját javára használni, mint bármely másik állat. Természetünknél fogva territoriálisak és törzsiek vagyunk. Úgyhogy szerintem mindenki képes megérteni, hogy ez az én törzsem, az meg a tiéd. Ez az én földem, az meg a tiéd. És azt hiszem, hogy pontosan a territoriális és törzsi természetünk miatt, és azért, mert a népesség egyre nő, a közeljövőben nagyon sok lesz a konfliktus a világban. A túlélésünk pedig attól fog függni, hogy hogyan oldjuk meg ezt a problémát. Hogy továbbra is territoriálisak és törzsiek maradunk-e, vagy elfogadjuk egymást – ettől függ a jövőnk. A természetünknek ez a megváltoztatása az ember társadalmi evolúciójának mindeddig legfontosabb mozzanata.

Nagy Orsolya

Szegedi szimfonikusok – nagyváradi közönség: döntetlen

Kritika

A Szegedi Szimfonikus Zenekar vendégszerepelt Nagyváradon június 17-én, egy csendesnek mondható vasárnap estén a Nagyváradi Állami Filharmónia Enescu–Bartók hangversenytermében.

A szimfonikus koncert képe kiegyenlített volt, a párhuzamosan zajló futball-vb-meccsre hajazva mondhatni „döntetlen", hiszen nagyjából ugyanannyi közönség gyűlt össze, mint amekkora a szegedi zenekar volt: ez úgy 50-60 ember a 475 ülőhelyes teremben. A színpadon helyet foglaló vendégművészek szemszögéből a nézőtérre tekintve ez enyhén szólva is lehangoló lehetett, de kellemetlenebb kellene legyen magának a váradi filharmóniának, hogy egy ilyen volumenű ritkaságszámba menő eseményre nem voltak képesek közönséget toborozni. A publikum felét így is inkább a váradi zenekar érdeklődő hangszeres tagjai, zenész kollégák tették ki, kicsit mentve a becsületünket. Pedig volt már rá példa néhányszor, hogy itt járt a szegedi szimfonikus- vagy kamarazenekar, és közönség is akadt rá. Persze voltak itt annak idején a debreceniek, kassaiak, aradiak is egy nagyjából tíz évvel ezelőtt beindult jó elképzelés és együttműködési rendszer keretében, mellyel a váradi zeneintézmény kicsit nyitni próbált a kulturális csereakciók felé, azaz viszonzásul ők is ellátogattak az említett városokba koncertezni, ami a lényeg, másutt is megmutatkozni. Valami miatt azonban ez a kapcsolattartás csak néhány évig tartott. De mint látható, a szegediek azért hűségesek, csere ide vagy oda, ők jönnek.

Szeged és Várad zenei kapcsolatában keresgélve rögtön szembeötlik, hogy Acél Ervin karmester, aki 1963-tól volt Váradon állandó dirigens, 1991-ben nyolc évre Szegedet választotta szakmai székhelyéül. Az okokat utólag lehet keresgélni, de tény, hogy amikor itthon jobbra fordultak a dolgok, 1999-ben Acél azonnal visszatért a váradi filharmóniához, és 2006-ban bekövetkezett haláláig ismét töretlenül állt e zenekar élén.

Kosztándi István hegedűművész, a szegedi szimfonikusok koncertmestere szintén a váradi zenekarból indult útnak 1991-ben a „szűkebb" hazába, ahol megérdemelten hamar elismert művész lett. Szólistaként Kosztándi szerencsére még mindig gyakori vendég a váradi szimfonikus koncerteken. Gyüdi Sándor, a szegedi szimfonikusok művészeti vezetője és karmestere, egyben a mostani koncert dirigense, szintén hűséges viszszatérő vendége a váradi zenekarnak, gyakran láthattuk már vezényelni a bérletes hangversenyeken.

Ha a Kodály-repertoár gyenge ápolása tekintetében nemrég elmarasztaló szavakkal illettem a váradiak műsorpolitikáját, akkor a szegediek ezt a csorbát most kiválóan kiköszörülték, mert két Kodály-művet is elhoztak Ady városába: a *Fölszállott a páva – változatok egy magyar népdalra* (zenészek közt csak *Páva-variációk*), illetve a *Galántai táncok* című mesteri zenekari kompozíciókat. A szegediek hallhatóan kiváló és virtuóz zenekari összhangban ápolják, éltetik, értik és sajátjuknak is érzik ezt a repertoárt, amit most végre amolyan pesti

müpás (*Művészetek Palotája*) minőségi dimenziókban hallhattunk mi váradiak is. Végre lehetett itthon is egyenes kürt- és trombitaszólamokat hallgatni, nemcsak ereje, de hangszíne és hangmagassága is volt a harsonaszekciónak, nem is beszélve arról, hogy a csellók és hegedűk, de még a brácsák is képesek voltak jól összehangolt, egészségesen és bátran megszólaló uniszónókat, igazi témákat produkálni.

A *Galántai táncokban* oly fontos szerepet játszó klarinét pedig, hát igen, a klarinét, az meseszépen árnyalt volt…

De mielőtt még nagyon elalélnánk, a koncert második felét voltam kénytelen elsőként kiemelni, mert a bevezető rész kissé bátortalannak tűnt ehhez képest. A Bartók *Magyar képek* (az ismert *Este a székelyeknél*-feldolgozással), illetve Liszt híres *Les Préludes* szimfonikus költeménye sajnos nem szólt ugyanolyan meggyőző erővel, mint Kodály, de fogjuk inkább ezt a meglepettségre, ami a magyarországi vendégeket érhette, amikor a 80 százalékban üres nézőtérre tekintettek színpadra lépéskor.

Az üres széksorok miatt, azért reméljük, kárpótolta a maroknyi közönség kitartó vastapsa a hosszú utat megtett szegedieket.

Tóth Gábor

Sztálin parancsára

Szász Attila: *Örök tél*

Szász Attila legújabb alkotása az úgynevezett emlékezetfilmek közé tartozik. Vannak ilyenek, ezek közé sorolandó Mészáros Mártától az *Aurora Borealis*, Török Ferenctől az *1945*, vagy akár a Tóth Barnabás-féle *Van egy határ* című kisfilm, csak hogy a 2017-es repertoárra vessünk egy pillantást. Kellenek is ezek, hiszen éppen elég mozgókép igyekszik elfedni, bagatellizálni a második világháború és a rákövetkező időszak bűneit: erre remek példa a most futó és felmenthetetlenül bugyuta *Sztálin halála* című vígjátéki próbálkozás is. Pedig, mint tudjuk, a történelem az élet tanítómestere, így ha nem tartjuk számon, és nem ítéljük el újfent és újfent az emberiség ellen elkövetett bűntetteket, azok könnyen megismétlődhetnek.

Szász Attila rendező komoly elhivatottsággal nyúlt a magyarországi német közösség meghurcoltatásának kérdéséhez. Az *Örök tél* mondhatni egy régi tartozás kiegyenlítése, mely az ártatlan német származású magyar lakosság megkövetését illeti. Szász annyiban árnyalja a történetet, hogy a történelmi realitásnak megfelelően ugyan, de itt a női sorsokra koncentrált leginkább. (Ehhez hasonló múltfeldolgozáson Almási Tamás igyekezett *Ítéletlenül* című dokumentumfilmje során.) Tény, hogy nem egyedi sorstörténetről van szó, hiszen az úgynevezett „málenkij robot” sok ezer ártatlan ember eltűnéséhez vezetett. (Erről a Gulyás testvérek szociografikus filmje ad bővebb tájékoztatást.) Hiszen a második világháborút az különböztette meg az addigiaktól, hogy nem föltétlenül a csatatéren dőlt el a harcok kimenetele, hanem az addigi kimondatlan szabályok semmibevétele folytán a hátországban civilek, javarészt ártatlan öregemberek, nők és gyerekek szenvedték kárát.

Nem egyedi sorstörténet
Szász Attila filmje

Mondhatjuk azt is, hogy ’44 karácsonya volt sokaknak az utolsó keresztény hagyományon alapuló ünnepe Európában, és azon belül Magyarországon is. A szovjet csapatok offenzívája ugyanis nem hozott sem áldást, sem békességet. Hiszen az elbaltázott magyar kiugrási kísérlet utáni Magyarország prédaként szolgált a Berlin felé törő Vörös Hadsereg számára. Hadizsákmányuk pedig nemcsak az anyagi javak megszerzésében mutatkozott meg, hanem a pogány bosszúállásban, a revansban is. Nemcsak eltűnt karórák, hanem kifosztott éléstárak, megerőszakolt asszonyok, kivégzett és elhurcolt emberek százezrei estek áldozatukul. Nemcsak magyarok, hanem –